

Kostel Povýšení svatého Kříže v Bystřici nad Olší

Římskokatolickému Kostelu Povýšení svatého Kříže v Bystřici nad Olší, který je postaven v novorenesančním slohu, předcházela mnohem starší dřevěný kostelík Povýšení svatého Kříže z roku 1587, který byl pro svůj zchátralý stav roku 1897 stržen. Počátky zaniklého kostela v Bystřici jsou spojeny s rokem 1584, který je uveden na dodnes zachovaném zvonu. Tehdy byla místními evangelíky postavena na bystřickém hřbitově zvonice, v níž byl výše zmiňovaný zvon zavěšen. Samotný kostel byl postaven o tři roky později.

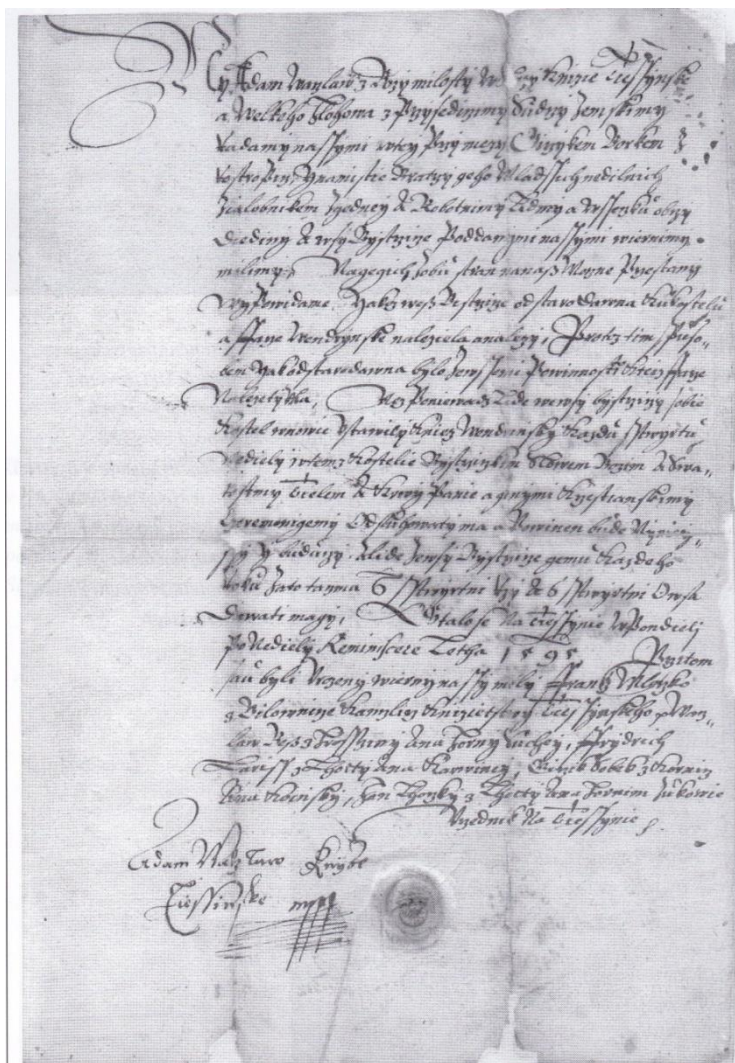

(Kresba: Státní okresní archiv F-M)

Původní kostel z roku 1587

Podle těšínského urbáře z roku 1577 bylo v Bystřici v té době 30 osedlých poddaných, z toho jeden fojt a jeden mlynář a obec patřila mezi nejlidnatější na panství, náležející těšínským knížatům. V kronice evangelického sboru v Bystřici je uvedeno, že pastor Karol Michejda připouští, že dřevěný kostel v Bystřici byl vybudován v roce 1580, odvolávajíc se na to, že na zvonu ve věži kostela je uveden letopočet 1580. Je však uváděn také rok 1584, který je rovněž na zvonu a nápis "Verbum Domini manet in aeternum" (Slovo Páně trvá na věky). Ať tak, či onak když byl kostel postaven, vyskytly se mezi občany Bystřice a vendryňským knězem a majitelem Vendryně Jiřím Borkem z Roztropic rozpory. Šlo o to, že bystřičtí občané, kteří si kostel postavili, odmítali, z blíže nespecifikovaných důvodů odvádět své desátkové povinnosti na vendryňskou faru.

V roce 1595 proto kníže Adam Václav Těšínský (1574 – 1617) vydal list, kterým jasně vymezil vzájemné vztahy mezi farním úřadem ve Vendryni a kostelem v Bystřici, který pod vendryňský farní úřad patřil.

(Státní okresní archiv F-M)

Originál listiny těšínského knížete Adama Václav z r. 1595

Překlad dobové listiny:

My Adam Wazlaw

z Boží milosti w Slezy kniže Tiessynske a welkeho Hlohowa z przysediczimy Sudczy zemskimy Radami naszymi w tey Przy mezy Girzykem Borkem z Rostropitz i na Mistie Bratry jeho mladssich nedilnych Žalobnikem z gendey, a robotnimy Lidmy a vssecku Obczy diediny a Wsy Bystrzicze Poddanymi nassemi wiernymi milemy. Na gegich zobostran na nass moczne Przeslany wypowiedame. Jakož Wess Bystrzitze od starodawna ku Kostelu a Farze Wendrynske należela a należy. Protož tem Spusobem jako od starodawna bylo ze wssemi Powinnnostmi k teíž Farze należeti ma. Než Poniewadź Lide we Wsy Bystrziczy sobie Kostel wnowie wystawily Kněz wendrinsky každu sstweru Nedzieli w temž kostele Bystrzitzkim Slowem božem a Swatostmi Tielem i Krwy Panie a ginymi krzestianskimi Czeremonigemy obsluhowati ma a powinen bude ninieyssy i buduczy. A lide ze Wsy Bystritze ze gemu každeho Roku za to Taczma 6 sstwyrtni Rzy a 6 sstwyrtni Owsa dawatj magi. Stalo se na Tiessynie w Pondzieli po Nedieli Reminisce, ze Letka Panie 1595. Při tom sau byli Urozeni wierni nassi mily Franz Mleczo z Gilownicze Kanclirz Knižetstwi Tiessinskeho, Wacław Bess z Hrosscziny i na horny Suchey, Frydrich Lariss z Lhoty a na Karwiney, Girzi Sobek z Kornicz a na Koinsky, Jan Lhotczky z Lhoty a na hornim Žukowie urzednik na Tiessynie.

Adam Wacław, Knyže Tiessynske mpp.

V roce 1748 byla nutná oprava střechy kostela, dovnitř zatékalo a vlhkost postupně narušovala dřevěnou stavbu. Při opravě střechy roku vendryňský farář Hackenberg našel tajnou schránku s liturgickými předměty ze stříbra, kterou v kostele ukryli místní evangelíci při předávání kostela katolické církvi. V roce 1781 hrozilo zřícení nosných trámů a stěn a došlo k vychýlení věže kostela. Vše bylo postupně opraveno včetně nového stropu v roce 1801. V roce 1820 byly vybudovány zděné základy, které stály 132 zlatých a 50 grošů. Kostel byl obehnan sobotou, (krytým ochozem – pozn.) avšak sobota byla stržena roku 1841. Bylo to z důvodu znesvěcení, neboť se zde 1. listopadu 1841 oběsil evangelík, místní švec, který nadměrně holdoval alkoholu, Janek Roik. Sobota vzhledem k plánované demolici kostela již nikdy nebyla obnovena. Kostel byl následně v letech 1865, 1876, 1881 a 1889 znovu opravován. Poslední mše se uskutečnila 24. ledna 1897. Bylo rozhodnuto kostel rozebrat a dřevo prodat v dražbě.

Foto: Petr Majer
Dřevěnice čp.212

Bystřický občan Jan Zawada trámy vydražil za 246 zlatých a postavil si z nich chalupu čp. 213. Byla už zbourána, zůstaly po ní jenom sklepy, ale nedaleko od ní stál dům čp. 212, který byl postaven ve stejné době a pravděpodobně ze shodného materiálu, tj. dřeva z původního kostela. Dřevěnice byla v roce 2015 zbourána, protože hrozilo její zřícení. Na nový kostel byla uspořádána sbírka, kterou organizovali Michal Legierski a Jan Labaj, oba místní katolíci. Kasička vynesla 3 900 zlatých a to bylo málo. Věřící se obrátili na katolického kardinála, dr. Koppus, s prosbou o pomoc. Ten si nechal předložit plán nového kostela, jehož rozpočet se vyšplhal na 29 000 zlatých. Proto bylo rozhodnuto zpracovat nový, lacinější projekt. V roce 1896 bylo vydáno stavební povolení. Již od počátku roku 1897 byl na místo dovážen stavební materiál z řady obcí na Jablunkovsku a základní kámen nového kostela byl požehnán 9. května 1897 msgr. Janem Sikorou. Nová stavba kostela v romantickém stylu s bohatě vyřezávanými prvky v interiéru a s barevně odlišenými zhlavími trámů byla dokončena v roce 1897 podle návrhu architekta Albína Prokopa, a nový kostel byl vysvěcen 29. října 1899 generálním vikářem Karolem Hudziecem z Fryštátu. Zároveň byl znovu vysvěcen starý trojdílný oltář z roku 1588 s biblickým motivem Oplakávání Krista, Pannou Marií a Sv. Janem, dnes slouží jako levý boční oltář.

Foto: Petr Majer
Levoboční oltář z roku 1588

Hlavní oltář za 3124 zlatých rýnských byl instalován v roce 1907, výtvarně je pojednán v podobném stylu jako starý oltář. Původní hlavní oltář z roku 1588 již v Bystřici není, je umístěn v Polsku, v bývalém záměčku arcivévody Bedřicha ve Visle.

Foto: Petr Majer
Hlavní oltář z roku 1907

Do kostela byl dále zakoupen kalich za 120 korun. Ze sbírek věřících byla do interiéru v roce 1911 zakoupena křížová cesta za 536 korun a 32 haléřů a v roce 1912 stříbrný relikviář za sto korun.

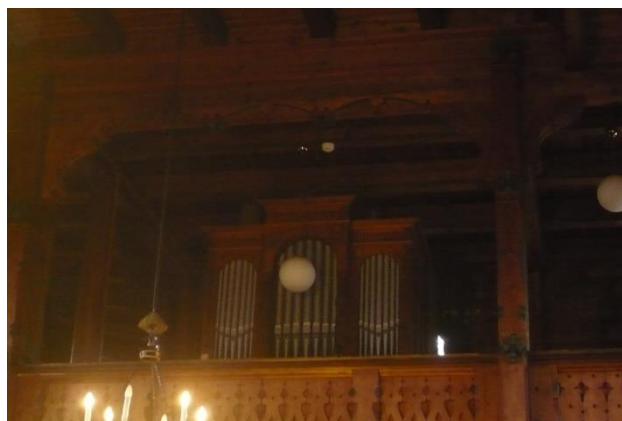

Foto: Petr Majer
Kazatelna a varhany

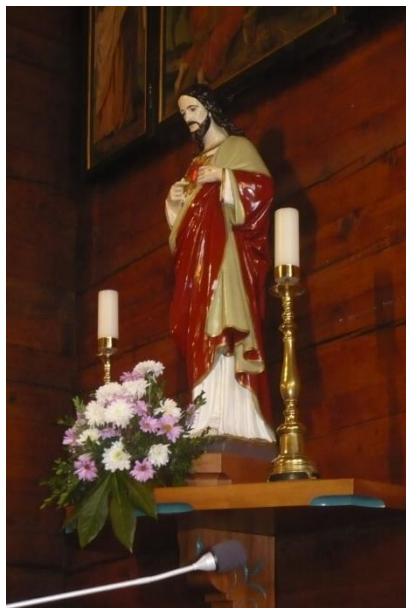

Foto: Petr Majer
Kazatelna

Ve věži byl zavěšen znovu zvon s letopočtem 1584. Současná stavba je jednodílná s úzkým trojbokým kněžištěm, se sedlovou střechou, do průčelí je vtažena kvadratická věž s jehlancovou střechou. Opticky je velmi členitá, což podtrhuje opakování vikýřů na střeše kostela i na hlavní věži. Okna zdůrazňují barevně odlišené a bohatě vyřezávané lišty.

Foto: Petr Majer
Současnost

Kostel Povýšení svatého Kříže v Bystřici nad Olší je dnes zapsán jako kulturní památka České republiky.

Zpracoval: PhDr. Petr Majer
Kronikář obce Bystřice